

Klompersteeg, Ederveen, Gemeente Ede

rapport 3852

Klompersteeg, Ederveen, Gemeente Ede

Een Bureauonderzoek

I.M.J. Velthuis

Colofon

ADC Rapport 3852

Klompersteeg, Ederveen, Gemeente Ede
Een Bureauonderzoek

Auteur: I.M.J. Velthuis

In opdracht van: Provincie Utrecht

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, 28 april 2015

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Status onderzoek: definitief

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:
R.M. van der Zee

ISSN 1875-1067

ADC ArcheoProjecten
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Tel 033-299 81 81
Fax 033-299 81 80
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding en administratieve gegevens	7
2 Bureauonderzoek	8
2.1 Doelstelling en vraagstelling	8
2.2 Methodiek	8
2.3 Resultaten	9
2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie	14
3 Aanbeveling	14
Literatuur	15
Geraadpleegd kaartmateriaal	15
Geraadpleegde websites	15
Lijst van afbeeldingen en tabellen	15

Samenvatting

In opdracht van Provincie Utrecht heeft ADC ArcheoProjecten in maart 2015 een bureauonderzoek uitgevoerd naar de archeologische waarde van de locatie Klompersteeg in Ederveen.

Aanleiding is de voorgenomen aanleg van een parkeerterrein voor de bezoekers van Fort aan de Buursteeg. Daarbij worden eveneens ecologische oevers aangelegd, enkele bestaande bomen gekapt en een aantal nieuwe bomen geplant.

Op basis van het bureauonderzoek is de archeologische verwachting laag.

ADC ArcheoProjecten adviseert om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling, omdat er in het plangebied geen archeologische resten worden verwacht. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 53 van de Monumentenwet.

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Afkorting	Tijd in jaren
Nieuwe tijd	NT	1500 - heden
Middeleeuwen:	XME	450 – 1500 na Chr.
Late Middeleeuwen	LME	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	VME	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd:	ROM	12 voor Chr. – 450 na Chr.
Laat-Romeinse tijd	ROML	270 - 450 na Chr.
Midden-Romeinse tijd	ROMM	70 - 270 na Chr.
Vroeg-Romeinse tijd	ROMV	12 voor Chr. - 70 na Chr.
IJzertijd:	IJZ	800 – 12 voor Chr.
Late IJzertijd	IJZL	250 - 12 voor Chr.
Midden-IJzertijd	IJZM	500 - 250 voor Chr.
Vroege IJzertijd	IJZV	800 - 500 voor Chr.
Bronstijd:	BRONS	2000 - 800 voor Chr.
Late Bronstijd	BRONSL	1100 - 800 voor Chr.
Midden-Bronstijd	BRONSM	1800 - 1100 voor Chr.
Vroege Bronstijd	BRONSV	2000 - 1800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):	NEO	5300 – 2000 voor Chr.
Laat-Neolithicum	NEOL	2850 - 2000 voor Chr.
Midden-Neolithicum	NEOM	4200 - 2850 voor Chr.
Vroeg-Neolithicum	NEOV	5300 - 4200 voor Chr.
Mesolithicum (Midden-Steentijd):	MESO	8800 – 4900 voor Chr.
Laat-Mesolithicum	MESOL	6450 - 4900 voor Chr.
Midden-Mesolithicum	MESOM	7100 - 6450 voor Chr.
Vroeg-Mesolithicum	MESOV	8800 - 7100 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):	PALEO	tot 8800 voor Chr.
Laat-Paleolithicum	PALEOL	35.000 - 8800 voor Chr.
Midden-Paleolithicum	PALEOM	300.000 – 35.000 voor Chr.
Vroeg-Paleolithicum	PALEOV	tot 300.000 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992

1 Inleiding en administratieve gegevens

In opdracht van Provincie Utrecht heeft ADC ArcheoProjecten in maart 2015 een bureauonderzoek uitgevoerd naar de archeologische waarde van de locatie Klompersteeg in Ederveen (afb. 1 en 2).

Aanleiding is de voorgenomen aanleg van een parkeerterrein voor de bezoekers van Fort aan de Buursteeg. Daarbij worden eveneens ecologische oevers aangelegd, enkele bestaande bomen gekapt en een aantal nieuwe bomen geplant.

Het plangebied ligt in een gebied waar een gemeentelijk archeologisch beleid is vastgesteld. Op grond van dit beleid valt het plangebied in een zone met een lage archeologische verwachting. In deze zone wordt de dichtheid aan archeologische resten klein geacht. Daarentegen kan de aanwezigheid van archeologische resten in gebieden met een lage archeologische verwachting niet worden uitgesloten.

Op de integrale waarderingskaart valt het plangebied in Cultuurhistorische Waardevolle Zone 2: middelhoge cultuurhistorische betekenis. De historische situatie in deze gebieden is nog redelijk gaaf en er is sprake van waarde op regionaal niveau.¹

In Nederland dient het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied te gebeuren op grond van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.3).² Gemeenten kunnen hierop aanvullende uitvoeringskaders vaststellen. De gemeente Ede heeft voor zover bekend echter geen aanvullende uitvoeringskaders vastgesteld voor het uitvoeren van archeologisch vooronderzoek, noch zijn deze voor dit project afzonderlijk opgesteld. Dit onderzoek is dus gebaseerd op de algemene criteria die in de KNA staan geformuleerd.

De volgende administratieve gegevens zijn van toepassing:

Opdrachtgever:	APPM Management Consultants Dhr. A. Smal Röntgenlaan 19c 2719 DX Zoetermeer smal@appm.nl 079-3600044 Namens: Provincie Utrecht Dhr. H. Ruiter Archimedeslaan 6 3584 BA Utrecht
Fase AMZ-cyclus:	Bureauonderzoek
Aanleiding:	Aanleg parkeerterrein
Locatie:	Klompersteeg
Plaats:	Ederveen
Gemeente:	Ede
Provincie:	Gelderland
Kadastrale gegevens:	Gemeente Ede sectie G nummers 1931 en 2610 ³
Kaartblad:	32G
Oppervlakte plangebied	ca. 2,5 ha
Coördinaten:	166.716 / 451.194 166.742 / 451.252 167.258 / 451.166 167.260 / 451.140

¹ Keunen *et al.* 2013.

² SIKB 2013.

³ Naar verwachting ligt het plangebied op een gedeelte van de genoemde percelen.

Bevoegde overheid met contactgegevens:	Gemeente Ede Postbus 9022 6710 HK Ede info@ede.nl 14 0318
Deskundige namens de bevoegde overheid met contactgegevens:	M. van Domburg Gemeente Ede Postbus 9022 6710 HK Ede 0318-680829 marlous.van.domburg@ede.nl
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	65.503
ADC-projectcode:	4170129
Auteur:	I.M.J. Velthuis
Autorisatie:	R.M. van der Zee
Periode van uitvoering:	Maart 2015
Beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten bv, Amersfoort
Beheer en plaats digitale documentatie (e-depot):	http://persistent- identifier.nl/?identifier=urn:nbn:nl:ui:13-mzw3-h7

2 Bureauonderzoek

2.1 Doelstelling en vraagstelling

Het bureauonderzoek vormt de eerste stap in het vaststellen van de archeologische waarde van het gebied. Het doel van bureauonderzoek is het aan de hand van schriftelijke bronnen verwerven van informatie over bekende en/of verwachte archeologische waarden in het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde, archeologische verwachting.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?
- Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?

2.2 Methodiek

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.3 Landbodems, protocol 4002 Bureauonderzoek.

Het bureauonderzoek bestaat uit de volgende elf processtappen:

1. Afbakenen plan- en onderzoeksgebied en vaststellen consequenties van mogelijk toekomstig gebruik;
2. Aanmelden onderzoek bij Archis;
3. Vermelden (en toepassen) overheidsbeleid;
4. Beschrijven huidig gebruik;
5. Beschrijven historische situatie en mogelijke verstoringen;
6. Beschrijven mogelijke aanwezigheid bouwhistorische waarden in de ondergrond;
7. Beschrijven bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden;
8. Opstellen gespecificeerde verwachting;
9. Opstellen standaardrapport bureauonderzoek;
10. Afmelden onderzoek bij Archis: overdracht onderzoeksgegevens;
11. Aanleveren digitale gegevens bij e-Depot.

De processtappen 1 tot en met 7 leveren gegevens op basis waarvan processtap 8, de gespecificeerde verwachting wordt opgesteld. De gespecificeerde verwachting kan worden beschouwd als een belangrijke conclusie van het bureauonderzoek, omdat hierin wordt

aangegeven of, en zo ja, welke archeologische waarden worden verwacht, indien relevant weergegeven op een kaart.

De resultaten van processtappen 1 tot en met 8 worden behandeld in de paragrafen 3.1 tot en met 3.5. Processtap 9 resulteert in het voorliggende rapport. De processtappen 10 en 11 hebben betrekking op het voor derden openbaar maken van de resultaten van het bureauonderzoek bij onder meer Archis en het e-Depot.

2.3 Resultaten

2.3.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied, beschrijving huidig gebruik en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik

Het plangebied is gelegen in de gemeente Ede, nabij de gemeentegrens van de gemeenten Renswoude en Veenendaal. Het plangebied maakt deel uit van het buitengebied Ederveen. Het wordt begrensd door de provinciale weg N418 (Klompersteeg) aan de zuidzijde. Ten westen ligt het recent herestelde Fort aan de Buursteeg. Noord- en oostwaarts strekken weilanden zich uit.

Het plangebied is momenteel in gebruik als nat hooiland (meest westelijke perceel) en bouwland. Zo ver bekend heeft in het plangebied geen milieuhygiënisch bodemonderzoek plaatsgevonden.

Van het plangebied zelf zijn onvoldoende archeologische en aardkundige gegevens beschikbaar om een uitspraak te kunnen doen over de archeologische verwachting. Daarom zijn tevens gegevens betrokken uit de directe omgeving, waarmee het onderzoeksgebied kan worden gedefinieerd als het gebied binnen een straal van circa 500 m rondom het plangebied. De begrenzing van deze zone is gebaseerd op het gegeven dat hierbinnen sprake is van voldoende informatie om een uitspraak te doen over de archeologische verwachting die representatief is voor het plangebied.

In het plangebied zijn de volgende ingrepen gepland (afb. 6 en 7):

- Kap bomen langs noordzijde Klompersteeg, 30 stuks. Onbekend of de stobben gerooid of gefreesd gaan worden;
- Aanplant bomen langs noordzijde Klompersteeg, 30 stuks. Omvang plantgaten onbekend;
- Ophogen van 0,75 m –wegniveau tot 0,40 m –wegniveau, ter hoogte van profiel 1;
- Aanleg parkeervakken van grasbetontegels en weg van grasbetontegels en betonsteen, ter hoogte van profiel 1;
- Aanleg parkeervakken van grasbetontegels en weg met puinfundering en zanddek laag, ter hoogte van profiel 2;⁴
- Aanleg halfverhard wandelpad en ecologische oever langs noordzijde;

De consequentie van de voorgenomen ingreep kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond mogelijk worden aangetast.

2.3.2 Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden

De volgende aardwetenschappelijke informatie is bekend van het plangebied:

Bron	Informatie
Geologische overzichtskaart van Nederland 1:600.000 ⁵	Westelijke helft plangebied: Formatie van Bortel met een dek van het Laagpakket van Wierden, fluvioperiglaciale afzettingen (leem en zand) met een zanddek (Bx5) Oostelijke helft plangebied: Formatie van Bortel, Laagpakket van Wierden, dekzand (Bx5)
Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000 ⁶	Vlakte van ten dele verspoelde dekzanden (2M9) In westelijke punt: dekzandrug, al dan niet met oud

⁴ Plannen ten tijde van onderzoek, mogelijk wordt uiteindelijk voor een meer langgerekt parkeerterrein gekozen.

⁵ TNO 2006.

Bron	Informatie
Bodemkaart van Nederland 1:50.000 ⁷	bouwlanddek (3K14, 4K14) Gooreerdgrond (pZn23-II), lemig fijn zand. Grondwatertrap II
Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) ⁸	Circa 7,5 m +NAP aan de west- en oostzijde, aflopend naar ongeveer 7,3 m +NAP centraal in het plangebied.

Het plangebied bevindt zich in de Gelderse Vallei, een relatief laaggelegen gebied dat in de voorlaatste ijstijd, het Saalien (370.000 tot 130.000 jaar geleden), door het landijs is gevormd. Door het landijs werden de aanwezige grindhoudende, grofzandige pakketten opgestuwd. Hierbij werd ter plaatse van de Gelderse Vallei een diep glaciaal bekken uitgesleten en werden aan weerszijden stuwwallen gevormd. Aan de westzijde betreft dit de Utrechtse Heuvelrug en aan de oostzijde de Ede-Wageningen stuwwal. In de daarop volgende perioden, het Eemien (130.000 – 115.000 jaar geleden) en het Weichselien (115.000 – 10.000 jaar geleden) werd het glaciaal bekken grotendeels opgevuld met rivier- en zeeafzettingen.

De rivier- en zeeafzettingen worden afgedekt door dekzand en smeltwaterafzettingen (Laagpakket van Wierden, Formatie van Boxtel) uit de laatste ijstijd, het Weichselien. Gedurende deze zeer koude periode was Nederland niet door landijs bedekt. Tijdens droge perioden vonden op grote schaal zandverstuivingen plaats. Het zand werd opgenomen door de wind en elders weer afgezet in de vorm van dekzand, dat het bekken grotendeels opvulde. Het pakket heeft hier een dikte van 10 tot 20 m.⁹ Als gevolg van de permanent bevroren ondergrond kon neerslag- en smeltwater niet in de bodem wegzakken en vond echter ook veel erosie van dekzandafzettingen plaats. Het dekzand dat in de Gelderse Vallei aan de oppervlakte ligt heeft een door de overwegend westelijke wind, sterk asymmetrisch reliëf in de vorm van paraboolvormige dekzandruggen en -koppen. Ze bestaan uit in het laat-Weichselien gevormd 'jong dekzand'. Ze verheffen zich over het algemeen één tot enkele meters boven hun omgeving.

Tijdens het Holoceen steeg de temperatuur. Hierdoor nam de vegetatie toe en werd het zachtglooiende dekzandreliëf gefixeerd. Door kwel van water dat uit de stuwwallen afkomstig is en de slechte afwatering, die werd veroorzaakt door het onregelmatige dekzandreliëf, steeg de grondwaterspiegel. Hierdoor trad in de lagere delen van het landschap veenvorming op. Ter hoogte van Ederveen en De Klomp lag een (hoog)veenmoeras. In de loop van de vijftiende eeuw werd dit planmatig afgegraven.¹⁰ Door het afsteken van turf vanuit evenwijdig lopende sloten ontstond een opstrekende verkaveling, waarbij de percelen vaak werden gescheiden door heggen.¹¹ Deze oost-west georiënteerde strokenstructuur is nog goed te herkennen.

Op de Bodemkaart van Nederland 1:50.000 ligt het plangebied in een zone met gooreerdgronden.¹² De naam 'goor' duidt op laaggelegen, moerassig land.¹³ Het zijn lage zandgronden met een in het algemeen humusrijke, zwarte bovengrond met een dikte van 20 tot 40 cm. De ondergrond bestaat uit grijs, niet roestig zand, dat meestal leemarm is. In de Gelderse Vallei zijn de meeste gooreerdgronden sterk beïnvloed door de mens.¹⁴ Ze zijn veelal ontstaan door afgraving van het veen, waarna ze zijn ontgonnen tot landbouwgronden.

⁶ DLO Staring Centrum 1993

⁷ Stichting voor bodemkartering 1965

⁸ <http://ahn.geodan.nl/ahn>

⁹ Berendsen 2008.

¹⁰ Keunen *et al.* 2013.

¹¹ Berendsen 1997.

¹² Stichting voor Bodemkartering 1965.

¹³ De Bakker 1966.

¹⁴ Stichting voor Bodemkartering 1973.

2.3.3 Beschrijving van bekende archeologische waarden

In het plangebied zijn de volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld (zie afbeelding 3):

Onderzoeks- melding	Soort onderzoek	Resultaat	Advies
4554	Proefsleuvenonderzoek	Geen archeologische resten aangetroffen.	Geen vervolgonderzoek noodzakelijk.
9403	Booronderzoek	Geen archeologische indicatoren aangetroffen.	Geen vervolgonderzoek noodzakelijk.
9423	Bureau- / booronderzoek	In hoger gelegen noordelijk deel aanwijzingen voor aanwezigheid archeologische vindplaats(en). Lagergelegen zuidelijke deel geen archeologische resten aangetroffen.	Waarderend archeologisch onderzoek uitvoeren in de vorm van proefsleuven.
24.459	Booronderzoek	Geen archeologische resten aangetroffen. Bodem is binnen gehele onderzoeksgebied verstoord.	De verwachting voor archeologische resten uit de steentijd en nieuwe tijd wordt bijgesteld naar laag. Nader archeologisch onderzoek wordt hiermee niet noodzakelijk geacht.
31.174	Booronderzoek	Bodemverstoring tot in C-horizont.	Geen vervolgonderzoek noodzakelijk.
49.580	Bureauonderzoek		Bij herstel en reconstructie rekening houden met eventueel aanwezige archeologische resten in de ongestoorde ondergrond.
56.249	Proefsleuvenonderzoek	Kazemat, diverse loopgraven, mogelijke stelling of schuilplaats (WOII) en de westelijke aarden wal van de redoute zijn in kaart gebracht.	Werkzaamheden passief begeleiden, d.w.z. aannemer vondsten laten melden en archeologisch te laten onderzoeken. Zichtbare structuren behouden en niet verder aan te tasten.
57.864	Bureauonderzoek	Middelhoge archeologische verwachting ter plaatse van dekzandwelingen. Lage verwachting ter plaatse van dekzandlaagte of – vlakte.	Verkennd booronderzoek ter plaatse van dekzandwelingen. Uitgraven gracht wordt reeds begeleid.
59.541	Booronderzoek	Verstoord tot in de C-horizont.	Vrijgeven, behalve de reeds in het bureauonderzoek geadviseerde begeleiding WOII archeologie.
64.492	Bureauonderzoek	Zie 49.580	Zie 49.580

Waarneming	Omschrijving	Datering ¹⁵	Opmerking
26.199	Geslepen vuurstenen bijl.	NEOVb-NEOLB	Waarneming gebaseerd op krantenartikel.
57.174	Kleine vuursteenafslag.	PALEO-NEO	Afkomstig uit bouwvoor. In boring aangetroffen.
427.288	Vuurstenen kling.	PALEOL-BRONSM	Aangetroffen onder een restveenlaag op een afgetopt podzolprofiel.
57.170	Twee kleine scherven handgevormd aardewerk.	IJZ	Aangetroffen op 25-35 cm –mv, direct onder de bouwvoor in de top van het dekzand.
57.172	Twee fragmenten aardewerk. Kleine vuursteenafslag.	ROM-LME PALEO-NEO	Aangetroffen in top van het dekzand op ca. 40 cm –mv.
443.696	Twee S-kazematten, drie Koch-bunkers, twee delen loopgraaf, Duitse helm (model uit 1942), enkele fragmenten spandraad bij loopgraaf, herdenkingstegeltje 40-jarig regeringsjubileum Koningin Wilhelmina.	NTC	Aangetroffen tijdens archeologische begeleiding van uitgraven grachten en binnencontour redoute.

Vondstmelding	Omschrijving	Datering ¹⁶	Opmerking
425.889	Verschillende onderdelen behorend bij het verdedigingswerk behorende tot de Grebbelinie of bij het hergebruik in de tweede Wereldoorlog..	NTC	Aangetroffen bij onderzoeksmelding 56.249.
425.890	Idem	Idem	Idem

In ARCHISII zijn voor het onderzoeksgebied geen AMK-terreinen en geen relevante gebouwde monumenten geregistreerd.

Op de landelijke en gemeentelijke verwachtings- en beleidskaarten staat de volgende archeologische verwachting voor het plangebied aangegeven:

Bron	Verwachting	Toelichting
Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW)	Laag en Hoog	Grofweg heeft het middelste gedeelte een hoge trefkans en de uiteinden aan west- en oostzijde een lage trefkans, gebaseerd op combinatie van bodemtype en grondwatertrap
Gemeentelijke beleidskaart ¹⁷	Laag	Laag voor archeologische resten uit alle perioden. Archeologische resten afgedekt door een >50 cm dikke conserverende laag en daardoor waarschijnlijk goed geconserveerd (profieltype 7) of archeologische resten vlak onder het maaiveld en daardoor kwetsbaar (profieltypen 8 en 9). Natte landschapszones (voormalige veenmoerassen en beekdalen in donkergroen (profieltype 14).

¹⁵ Voor een verklaring van de afkortingen, zie tabel 1.

¹⁶ Voor een verklaring van de afkortingen, zie tabel 1.

¹⁷ Keunen *et al.* 2013.

2.3.4 Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en bouwhistorische waarden

De historische situatie is op verschillende kaarten als volgt:

Bron	Jaartal	Historische situatie
Zakatlas Jan Christiaan Sepp	1773	Positie niet geheel duidelijk. Vermoedelijk ten westen van noordoost-zuidwest georiënteerde ontginningsas in gebied met dekzandruggen.
Topografische Militaire Kaart (Nettekening)	1830-1850	Grasland. Perceel in lengterichting in tweeën verdeeld. Ongeveer ter hoogte van westelijk deel noordgrens plangebied.
Bonnekaart ¹⁸	1870	Westelijk kwart van plangebied bestaat uit bouwland en is niet in lengterichting gesplitst. Oostelijke deel is wel gesplitst. Grasland in zuidelijk deel, bouwland in noordelijk deel.
Bonnekaart ¹⁹	1898	Verdere onderverdeling middels heggen of houtsingels. Westelijk kwart van plangebied verdeeld in een westelijke (bouwland) en oostelijke helft (grasland). Het oostelijk deel is verdeeld zoals op Bonnekaart 1870, met dien verstande dat nu beide delen in grasland liggen.
Bonnekaart ²⁰	1910	Westelijke grens van het perceel is meer oostwaarts komen te liggen. Indeling en gebruik verder niet veranderd ten opzichte van Bonnekaart 1898.
Bonnekaart ²¹	1926	Ongewijzigd.
Bonnekaart ²²	1931	Westelijke grens van het perceel ligt weer ter hoogte van vóór Bonnekaart 1910. Westelijke kwart van het plangebied niet meer onderverdeeld. Oostelijke helft is nog steeds onderverdeeld, maar de grens is slechts tot halverwege gemarkeerd met een onderbroken houtsingel. Gehele plangebied ligt in grasland.
Topografische Kaart ²³	1962	Grasland. Enige onderverdeling van het perceel bestaat uit een gracht (anti-tankgracht?) over de gehele breedte van het perceel. Gracht is noordwest-zuidoost georiënteerd.
Topografische Kaart ²⁴	1973	Ongewijzigd ter hoogte van plangebied.
Topografische Kaart ²⁵	1995	Grotendeels ongewijzigd. In oostelijke deel is een noord-zuid georiënteerde perceelgrens aanwezig. Ten oosten daarvan is het perceel in de lengterichting verdeeld in een noordelijk en een zuidelijk deel. Het plangebied valt in het zuidelijke deel. Gehele plangebied is, met uitzondering van de gracht, in gebruik als grasland.

De tekening uit de Zakatlas van Sepp (1773) is niet erg nauwkeurig. De twee ontginningsassen vanuit Veenendaal lijken echter sterk op De Grift (westwaarts) en de Boveneindse Grift (noordwaarts), die op de Bonnekaart van 1898 staan aangegeven. De naamgeving *grift* duidt eveneens op deze samenhang met de ontginning van het gebied.

Afgaande op het beschikbare kaartmateriaal is het plangebied vanaf halverwege de negentiende eeuw in gebruik geweest als grasland of bouwland. Direct ten westen van het plangebied ligt het

¹⁸ Bureau Militaire Verkenningen 1870, 1898, 1910, 1926, 1931.

¹⁹ Idem.

²⁰ Idem.

²¹ Idem.

²² Idem.

²³ Kadaster 1962, 1973, 1995.

²⁴ Idem.

²⁵ Idem.

Fort aan de Buursteeg. Opvallend is dat het fort niet als monument (gebouwd of archeologisch) of als waarneming aangemerkt staat.

Het Fort aan de Buursteeg is onderdeel van de Grebbelinie. In 1786 is het fort aangelegd op de kruising van de Slaperdijk (N-Z) en de Buursteeg (O-W). De Buursteeg heet tegenwoordig Klompersteeg. Het fort is in werking gesteld in de oorlog tegen de Fransen (1794-1795). In 1939 werden extra verdedigingsmaatregelen getroffen als voorbereiding op de mobilisatie. Ten oosten van het fort werd een anti-tankgracht gegraven, zijn infanteriestellingen en wegversperringen aangebracht en langs het spoor lag een mijnenveld. Het fort lag in de frontlijn en in de meidagen van 1940 is hier gevochten. Verwacht wordt dat de noordwest-zuidoost georiënteerde gracht door het plangebied de in 1939 aangelegde anti-tankgracht betreft.

Na de capitulatie werd het fort gebruikt door de Nederlandse SS als onderdeel van de *Pantherstellung*.

2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie

De eerste, voor het bureauonderzoek opgestelde onderzoeksvraag *“Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?”* kan als volgt worden beantwoord:

Het plangebied strekt zich uit in een dekzandvlakte nabij een dekzandrug. Op grond van de hogere ligging moet ter plaatse van dekzandruggen rekening worden gehouden met resten vanaf de vroege Prehistorie. Deze kunnen bijvoorbeeld bestaan uit overblijfselen van kleine mesolithische kampementen. Ook resten uit latere perioden zijn mogelijk aanwezig. In de lager gelegen randzone, waarin het plangebied zich uitstrekt, is de kans op de aanwezigheid van dergelijke resten echter relatief klein.

Vanaf de Midden Bronstijd werd het plangebied onaantrekkelijk voor bewoning. Dit is ingegeven door de sterke vernatting van het landschap en veenvorming. In de Late Middeleeuwen werd het veen op grote schaal afgegraven voor de turfwinning en in de 17^e eeuw werd een begin gemaakt met de ontginning van het gebied. Om wateroverlast tegen te gaan werden dijken en kaden aangelegd. In principe is in deze periode weer bewoning mogelijk in het plangebied. Uit oude kaarten blijkt echter dat de bewoning in het gebied geconcentreerd bleef langs ontginningsassen. Het plangebied maakt geen deel uit van een ontginningsas. Ook zijn er geen dijken of kaden aanwezig.

In 1786 werd ten westen van het plangebied Fort aan de Buursteeg aangelegd. Het plangebied fungeerde als inundatiegebied en maakt geen deel uit van het aardwerk.

De beantwoording van de overige onderzoeksvragen is als volgt:

- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*

Ja. Gezien de lage verwachting en de geringe omvang van de bodemingrepen is het plangebied voldoende onderzocht.

3 Aanbeveling

ADC ArcheoProjecten adviseert om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling, omdat er in het plangebied geen archeologische resten worden verwacht. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 53 van de Monumentenwet.

Literatuur

- Bakker, H. de**, 1966: *De subgroepen van het systeem van bodemclassificatie voor Nederland*. In: Boor en Spade XV p. 25-41. Wageningen.
- Berendsen, H.J.A.**, 1997: *Landschappelijk Nederland*. Assen.
- Berg, M.M. van den & E.A. Hatzmann**, 2006: *Water en archeologisch erfgoed*. Amersfoort (Nederlandse Archeologische Rapporten 30).
- Kars, H. & A. Smit** (red.), 2003: *Handleiding Fysiek Behoud Archeologisch Erfgoed*. Amsterdam (Geoarchaeological and Bioarchaeological Studies 1).
- Keunen, L.J. et al.**, 2013: *Cultuurhistorische Waardenkaart Ede; een interdisciplinaire studie naar het aardkundig, archeologisch, historisch-geografisch, historisch-bouwkundig en -stedenbouwkundig erfgoed in de gemeente Ede*. RAAP-rapport 2500.
- Normalisatie-Instituut, Nederlands**, 1989: *Geotechniek, classificatie van onverharde grondmonsters NEN 5104*. Delft.
- Mulder, F.J. et al.** 2003: *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.
- Peen, C.H.**, 2012: *Archeologie in evenwicht, Archeologienota gemeente Ede 2012-2015*.
- Schokker, J.** 2005: *Geologische overzichtskaart van Nederland*. TNO-NITG.
- SIKB**, 2013: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Landbodems*. Gouda.
- Stichting voor Bodemkartering** 1973: *Bodemkaart van Nederland schaal 1:50.000. Toelichting bij de kaartbladen 39 West Rhenen en 39 Oost Rhenen*. Wageningen.
- Tol, A.J., J.W.H.P. Verhagen & M. Verbruggen**, 2012: *Leidraad inventariserend veldonderzoek*. Gouda (SIKB uitgave, geactualiseerde versie).

Geraadpleegd kaartmateriaal

- Bureau Militaire Verkenningen**, 1870, 1898, 1910, 1926, 1931: *Veenendaal, blad 467, 1:25.000*.
- DLO Staring Centrum & Rijks Geologische Dienst**, 1993: *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000, blad 32 Oost Amersfoort*. Wageningen / Haarlem.
- Kadaster**, 1830-1850: *Topografische Militaire kaart, Nettekening, Kaart 32_4rd*.
- Kadaster**, 1962, 1973, 1995: *Topografische kaart, blad 32G, Barneveld, 1:25.000*.
- Sepp, J.C.**, 1773: *Zakatlas van Christiaan Sepp*. Bladnr. 24.
- Stichting voor Bodemkartering**, 1965: *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, blad 32 Oost Amersfoort*, Wageningen.

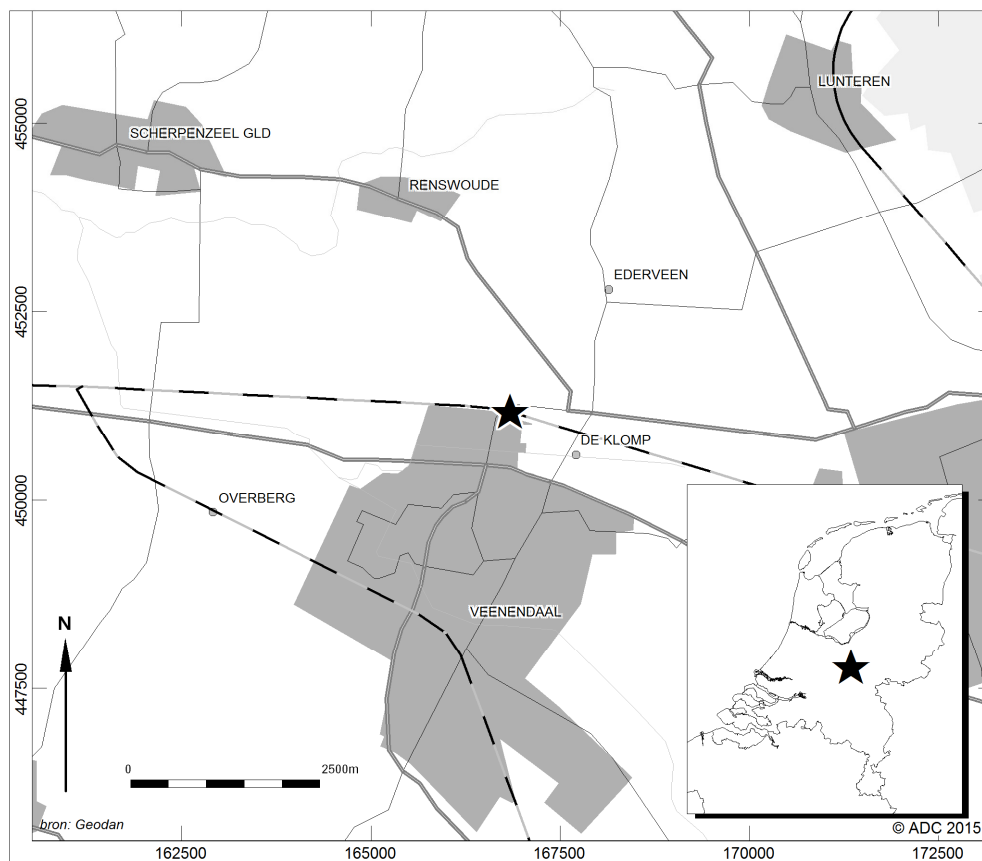
Geraadpleegde websites

<http://ahn.geodan.nl/ahn>
<http://archis2.archis.nl>
<http://www.ruimtelijkeplannen.nl>
<http://www.watwaswaar.nl>
<https://easy.dans.knaw.nl>

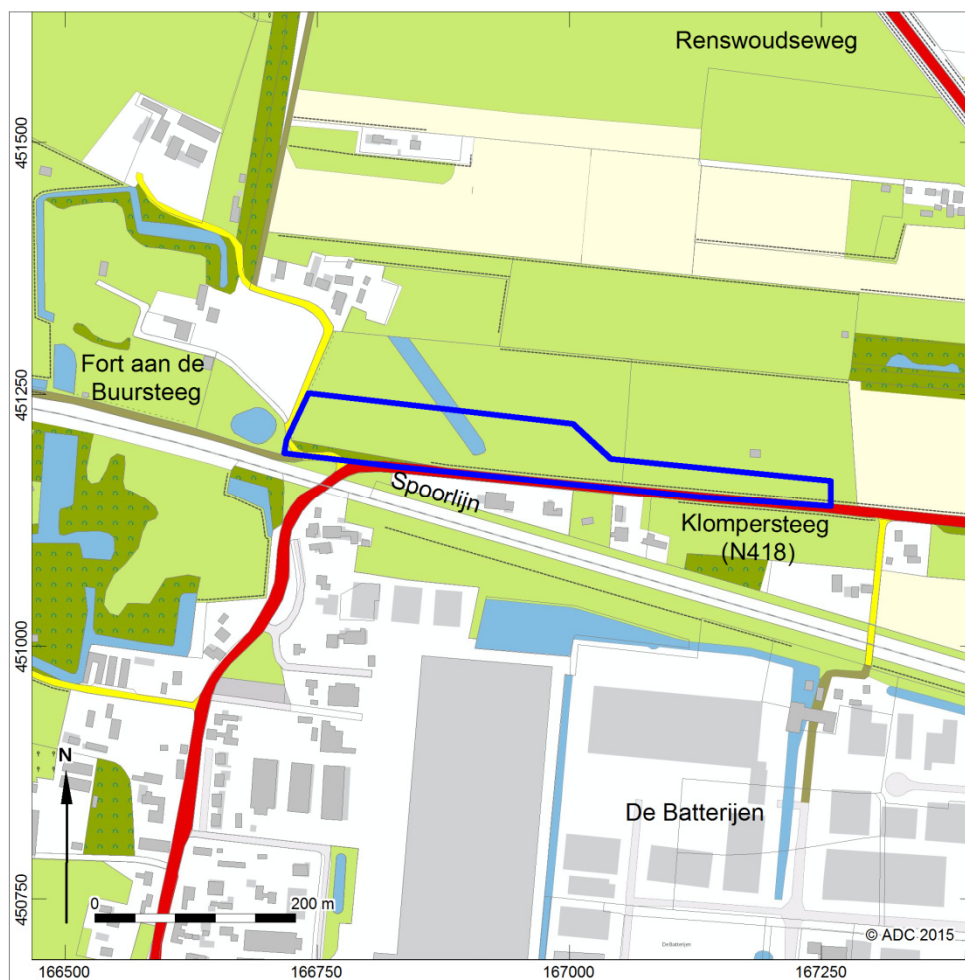
Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1 Locatie van het plangebied
- Afb. 2 Detailkaart van het plangebied
- Afb. 3 Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden en ARCHIS-meldingen.
- Afb. 4 Locatie van het plangebied op de Archeologische vindplaatsen- en verwachtingskaart (Keunen et al. 2013).
- Afb. 5 Locatie van het plangebied op de Cultuurhistorische Waardenkaart Ede, Integrale Waardering (Keunen et al. 2013). Afb. 6 Bestaande situatie. (Redscape Landscape and Urbanism, 24-02-2015).
- Afb. 7 Geplande eindsituatie. (Redscape Landscape and Urbanism, 30-01-2015).
- Afb. 8 Uitsnede Zakatlas Sepp (1773).
- Afb. 9 Uitsnede Militaire Kaart (1830-1850) en uitsnedes Bonnekaart (1870-1931)

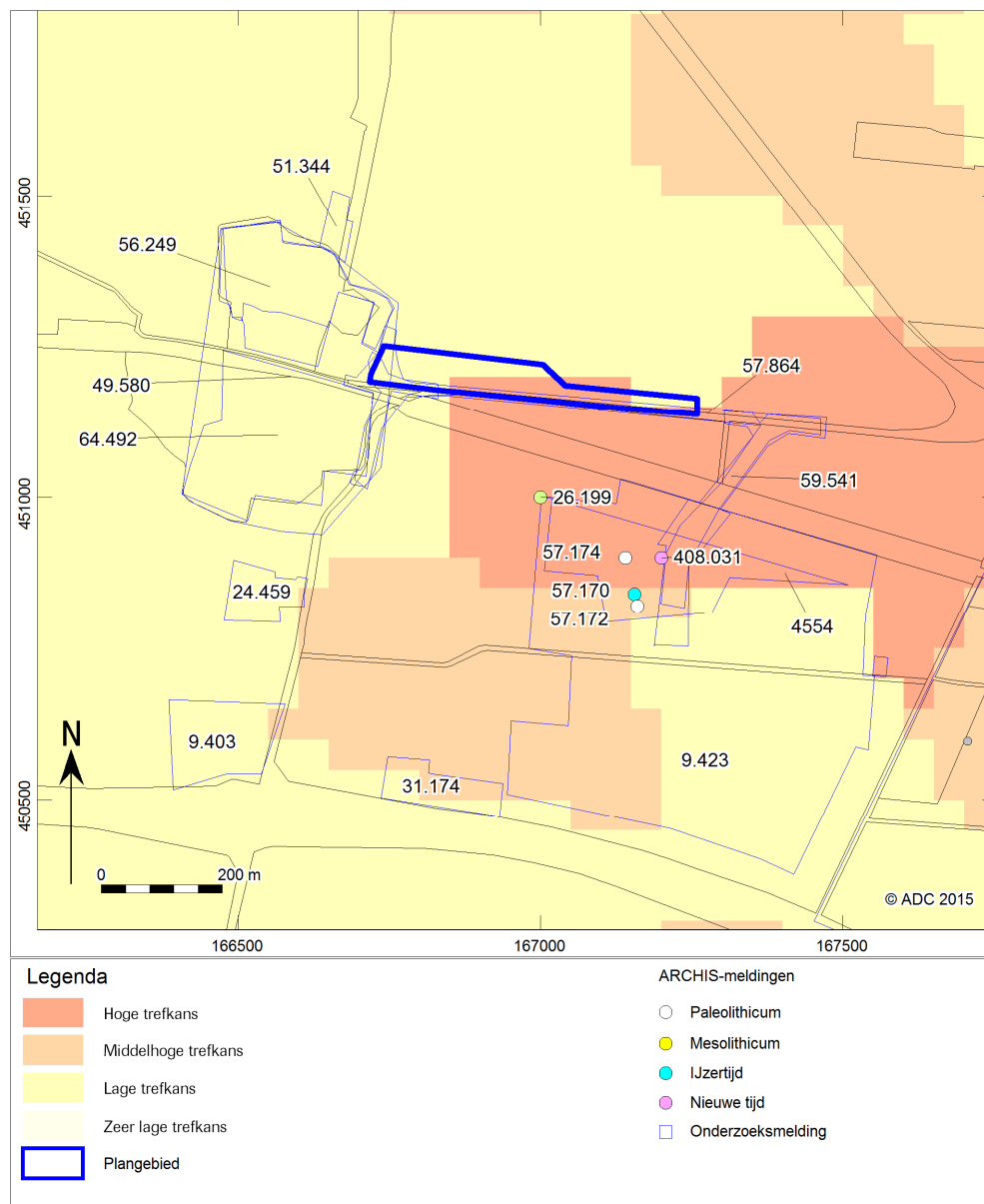
Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

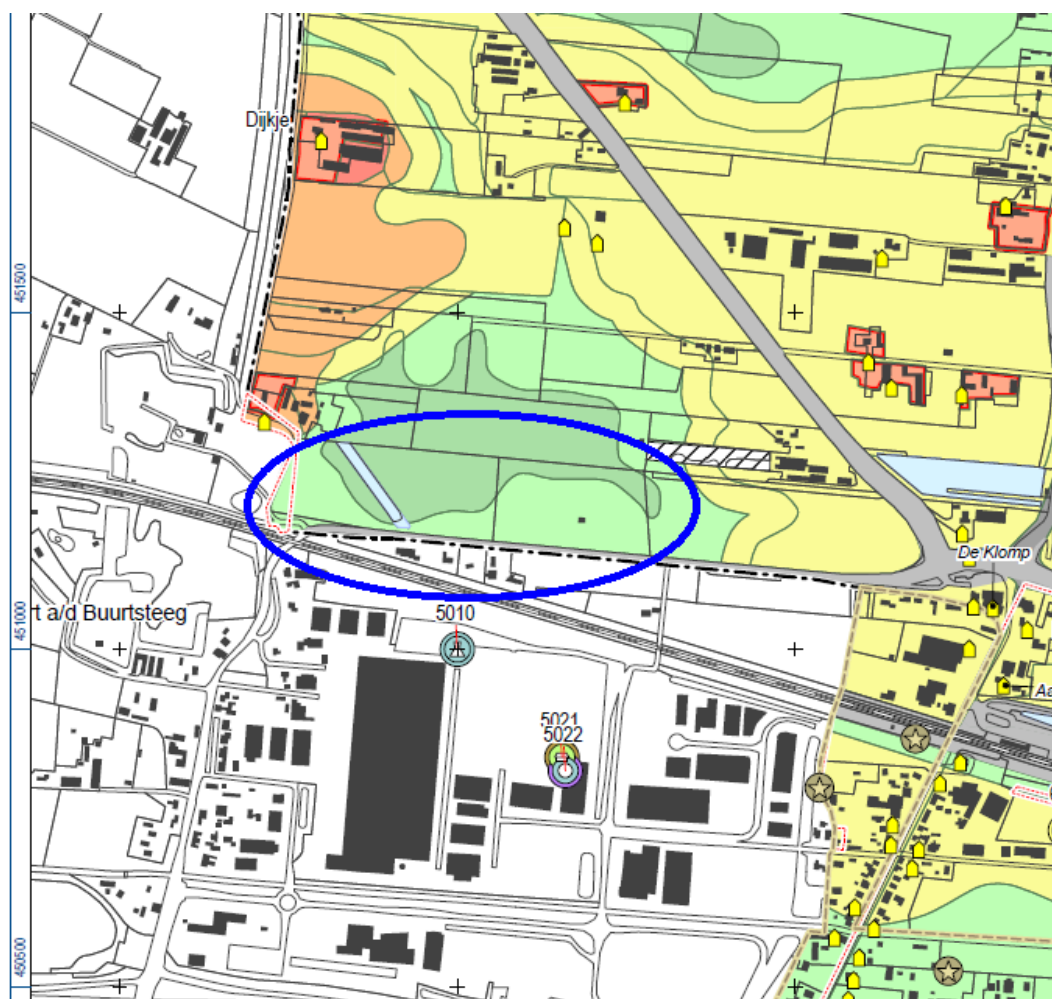
Afb. 1 Locatie van het plangebied

Afb. 2 Detailkaart van het plangebied

Afb. 3 Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden en ARCHIS-meldingen.

Afb. 4 Locatie van het plangebied op de Archeologische vindplaatsen- en verwachtingskaart (Keunen et al. 2013).

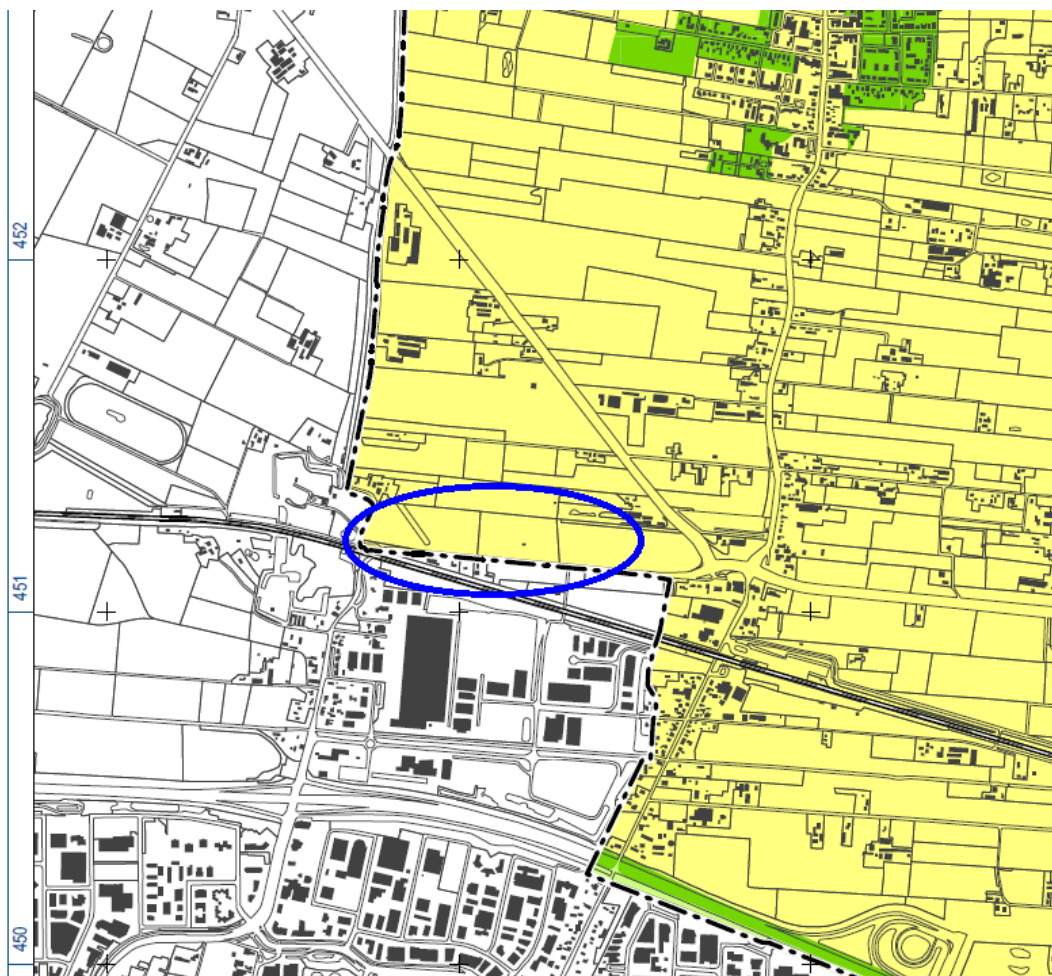
Groen: zones met lage archeologische verwachting.

Geel: zones met middelmatige archeologische verwachting.

Oranje: zones met hoge verwachting, mogelijk goede conservering.

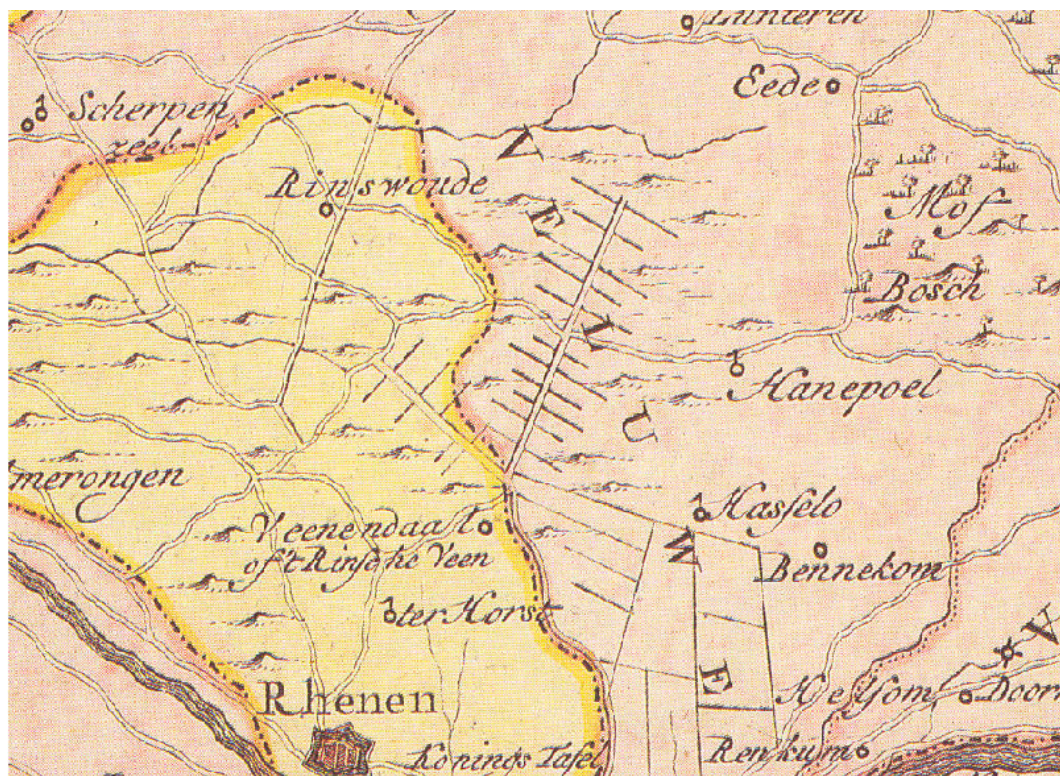
Rood: zones met hoge verwachting, waarschijnlijk goede conservering.

Rood met rode omlijning: archeologisch en bouwhistorisch kansrijke locaties.

Afb. 5 Locatie van het plangebied op de Cultuurhistorische Waardenkaart Ede, Integrale Waardering (Keunen et al. 2013).

Geel: Cultuurhistorisch Waardevolle Zone 2 (middelhoges cultuurhistorische betekenis).
Lichtgroen: Cultuurhistorisch Waardevolle Zone 3 (middellage cultuurhistorische betekenis).
Groen: Cultuurhistorisch Waardevolle Zone 4 (lage cultuurhistorische betekenis).

Afb. 8 Uitsnede Zakatlas Sepp (1773).

Afb. 9 Uitsnede Militaire Kaart (1830-1850) en uitsnedes Bonnekaart (1870-1931)